

Ulioko ravo šaltinis

Šaltinio pavadinimas (sinonimai)	Žeimių griovos šaltinis
Koordinatės (LKS)	x – 505796; y – 5993167
Tyrimo data	: 2014-12-18
Turistinė vertė	😊 😊 😊 😊

Adresas ir prieinamumas lankyti

Varėnos r. sav., Merkinės sen., Žeimių kaimavietės ir atokiau išsibarsčiusių viensėdijų vakariniai pakraščiai kairiajame Nemuno krante, žemiau Liškiavos. Ulioko ravo šaltinis yra nuo Liškiavos keliaujant panemuniais link Žeimių, Gudelių. Iš Liškiavos kelias krypta į rytus aukštesniu apyslėniu perkopdamas per bene net keturias link Nemuno grimztančias

stambias raguvas (griovas). Ketvirtoji, pačiu savo smaigaliu įsiremusi į antrąjį pakeliui didesni šio kelio lankstą, ir yra tolimesnis (apie 2,2 km) nuo atsišakojančių Liškiavos, Aušrinės, Panaros, Žeimių kelių „mazgo“ pagrindinės sankryžos nutolęs Ulioko ravas su ieškamu šaltiniu. Nuo jo į priekį besileidžiant dar 1,7 km žemyn link Nemuno, keliui tik išnėrus iš Kemsynės miško neaukštoje viršsalpinėje terasoje matomos ir Žeimių sodybos. Prie šaltinio patogų atvykti ir iš Merkinės, kryžkelėje ties Jonionimis iš asfaltuoto krašto kelio pasukus žvyrkeliuku kairėn (į pietus) per Dubaklonį, Panarą į Žeimius – tik 17 km atstumas. Šaltinis veržiasi Ulioko ravo su upokšniu viršutinėje dalyje apie 300 m žemyn griova Nemuno pusėn (į pietus) nuo Liškiavos–Žeimių vieškelio. Dzūkijos nacionalinio parko pietvakarinis pakraštys.

Orografinė padėtis, hidrogeologinės sąlygos ir aplinka

Palikęs prie Liškiavos aukštus ir stačius erozinius šlaitus Nemunas link Žeimių įpuola į erdvią, lėkštesnę ir žemesnę senąją aliuvinę lygumą. Čia kiek labiau įdubusiame pailgos Dainavos lygumos viduryje, giliai į R pasistūmusiame Liškiavos–Merkinės–Netiesų ruože didžiuliame kampuotame vingyje prie pat Nemuno iš šiaurytinės pusės visiškai priglunda nuolaidi, daug žemesnė (90–105 m NN) Merkio žemupio senslėnio lyguma. Joje pastebimesnius plotus užima gyvenamas priemėlingosios lygumos vietovaizdis, likusi teritorija apaugusi šilais. Abipus Nemuno prie Žeimių, Žiogelių vėl labiau paplitę vėjo papustyti paviršiai (vIV, vIII–IV), smulkiai banguoti ir smėlėti. Tokie sumenkusio storio eoliniai (vIV) smiltynai į šiaurės rytus nuo Žeimių nusidriekia Kemsynės mišku, kitoje pusėje arba dešiniajame Ne-

Ulioko ravo ištakos prispaustos perlūžusių išsvartų

muno krante kiek aukštesnėmis kopomis (112–127 m NN) ir papustymais (vIII–IV) susikauburiavę į vakarus nuo dešiniakrančio Nemuno intako Mašnyčios tarp Žiogelių ir Grūto, Viečiūnų miške. Jie tik nestoru sluoksniu lokaliai dengia viršutinėje kvartero dangos dalyje vandens srautų suplautus ir dažniausiai paviršiuje tiesiogiai atsidengusius įvairaus rūpumo smėlinius, vietomis net žvirgždingus fluvioglacialinius (fIII_{nm3}) ir senojo aliuvio (aIII_{bl}) gruntų ištisus plotus.

Jie Žeimių apylinkėse yra 10–25 m storio ir palei Nemuną kontaktuoja ir tiesiogiai atsiremia į slėnį užpildžiusias dabartinio aliuvio (aIV) terasines (prievagines) sąnašas (grėž. 265, Žiogeliai). Gruntinį vandenį kaupiančias aliuvines ir fluvioglacialines nuogulas čia asloja negiliai glūdinčios aslojančios pagrindinės (gIII_{nm3}, gII_{md}) morenos ar jų fragmentai, labiau vientiso išplitimo ir didesnio storio (iki 15 m) yra Medininkų (gII_{md}) morena. Ji slėnyje beveik visada slūgso labai negiliai (apie 70–72 m NN) iškart po upės vaga, o kitų jaunesnių morenų fragmentai pakildami į viršų gali priartėti ir atsiremti net į stačius viršvandeninius slėnio šlaitus, atverdami erozinius krentančius (arba net kontaktinius) šaltinius.

Ulioko ravas (raguva) – raiški neigiama erozinė reljefo forma Nemuno slėnio kairiajame krante šalia Marės Sadauskienės sodybos, iš šiaurinės pusės stačiai nusileidžianti į slėnį. Savo smaigalyje ties Liškiavos–Žeimių žvyrkeliu ji pakibusi apie 100 m NN, o apačioje – savo galu su upelio žiotimis į Nemuną, vienur stačiai, kitur lėkščiau nukritusi net 25 m žemyn arba maždaug iki 75 m NN altitudės. Viršutinėje dalyje lyg kokio plėšraus paukštvanagio kojos aštrūs nagai, trys išsišakoję griovos smaigaliais stipriai įsikibę į žvirgždingo smėlio (fIII_{nm3} arba fIII_{bl}) terasinės pakopos statesnę ir atvirą pašlaitę, tuojau pat neria ir susijungia viename ūksmėtame, su niūria prietema plačiame ir giliame kanjone, kuris medžių tankumynu 850 m tęsiasi iki pat upės vagos.

Šaltiniuotas vanduo ilgainiui išplovė ne vieną riedulį

Užžėlusios, gūdokos raguvos plotis siekia iki 100 m, gylis – iki 15 m, o pačiame apatiniame gale ir giliau. Reikia sutikti su šių vietų žinovo H. Gudavičiaus pastebėjimu: „...griova iš karto nustebina: leidžiamės žemyn, kur didžiuliai akmenys aplink, vešlios keistų paparčių – paprastųjų šertuvių – kupetos, ir vis gilėja, gilėja, o jos šlaituose tamsuojančios šimtametės eglės visai užstoja dangų. Čia vienur, čia kitur nudžiuvę ir nugriuvę medžiai užtveria taką. Čia visada pavėsis, visada drėgmė ir niūri prieblanda“.

Nuo tos vietos, kur raguvos dugnas įsirėžęs žemiau gruntinio vandens lygio, jame ir raguvos šlaituose padrėkimai, versmėtos padumblavusios duobės – kažkur čia prasideda upelis, kuris toliau vis vandeningesnis ir vandeningesnis. Visas upelio ilgis – 550–600 m, kiek trumpesnis už griovą. Prie surasto šaltinio, kairiajame upeliūkščio krantelyje, raguvos dugnas klampus – šaltinis iš pradžių neteka didesne srove, o pamažu pro papelkėjusį dumblingą dirvožemį bando prasiverž-

Veržlia srove šaltinis susilieja su Nemunu

ti šlapvietėmis, vandeniu pasitvenkusiomis išgraužomis iš storokos fluvio-glacialinio (fIII_{m3}) žvirgždingo smėlio storymės. Krentanti, griovos krantelio erozinė versmė savo ištakos išsisklaidžiusiais židiniaiis čia liejasi apie 95 m NN dugno praplatėjusiam duburyje, taigi net apie 20 m aukščiau Nemuno vandens. Už kokių 90 m žemiau ištakos susiformuoja vaga, siekianti net iki 1 m pločio, nes ji nuolat papildoma iš šlaitų srovenančių šaltiniuotų srautelių. Jos dugne vis daugiau gargždo apvalainukų, nedidelių riedulių, vaga užversta lyg perpus perlaužtais degtukais – medžių stuobriais. Kuo tolyn vaga vis labiau riedulinga, priplauta stambaus gargždo, tarp kurių čiurlena skaidraus vandens žemyn skubantis srautas. Raguvos šlaitai apaugę eglėmis su lapuočiais, dugne krūmingas pomiškis ir vešlūs vandenmėgiai žolynai. Raguvoje gausu žvėrių pėdsakų – lankosi briedžiai, elniai, šernai, lapės. Gausu vešlių, sultingų žolynų, netrūksta ir šaltiniuoto vandens. Vieta vietinių be reikalo nelankoma, atgrasi, bet miško gyventojams dėl to net labai saugi. Iš bet kurios raguvos vietos, stirnai išsuoliavus lengvai šlaitu čia pat ir didesnis Kemsynės miškas. Miško apsupta erozinė raguva lyg atsikėlusios iš kažkur taigos gūduma. Tikrai nėra slėpingesnės ir žmogui kažkuo gūdokos, gasdinančios vietos nei šitame, nei aname Nemuno krante. Apie žmogų ištikusias čia nelaimės primena ir raguvos dugne, arčiau Nemuno pastatytas metalinis kryžius, aptvertas tvorele (dar kolūkiniu laikmečiu rastas neaiškiomis aplinkybėmis miręs tolimesnio Aušrinės kaimo gyventojas Jono Kalpoko sūnus Juozas). Slegianti žmogaus sąmonę vieta, beveik niekas čia ir dabar be reikalo stengiasi nevaikščioti. Na, bet atmetus sukurtus mistikos vaizdinius, šią įdomią ir paslaptinę šaltiniuotą raguvaž tikrai verta aplankyti. Nedaug tokių žmogaus „invazijos“ nepalietusių vietų išlikę net šiuose parko valdomuose paupiuose.

Dabartinė būklė ir kaptazas

Šaltinis nekaptuotas, pavaikščiojus nesunkiai surandamas, bet sunkiai prieinamas. Jis yra stačiašlaitėje, natūraliai išsivysčiusioje raguvoje su dugne čiurlenančiu upokšniu. Padrėkusiam, medžių išvartų privirtusiam ir žolynais užgožtame raguvos dugne išsivysčiusi aktyvi, nuolatinė šaltiniuota ištaka. Būdamas nuošalioje, mišku užgožtoje raguvoje šaltinis nėra pašalinių lankomas, jį aplenkia net vietiniai. Nepatogu nusileisti ir pakilti iš gilios, stačiais smėlingais šlaitais griovos. Gal ir tegul išlieka pirmapradis, natūralią slėpingą gamtinę erdvę išsaugojęs skambaus pavadinimo Ulioko ravas su dosniai upokšni maitinančia skaidriąja, šaltavandene versme. Smalsus keliauninkas čia ir pats apsilankys, žvilgtelės į šio Ulioko ravo paslaptinę gilumą.

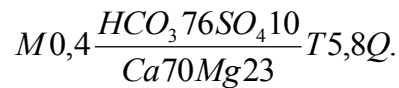
Vandens fizinės savybės

Vanduo skaidrus, bekvapis, nėra geležies nuosėdų. Dujų išsiskyrimo reiškinių nepastebėta. Išmatavus mobiliu matuokliu (2014-12-18) vanduo buvo 5,8 °C temperatūros, silpnai šarminis (pH – 7,61). Savitasis elektros laidis (SEL – 432 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = +251 mV), nemažai deguonies (O₂ = 8,85 mg/l).

Vandens cheminės savybės

Šaltinio vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų (399 mg/l), santykinai kietas (bendrasis kietumas 5,16 mg-ekv/l), pasižymi karbonatiniu, virinant pašalinamu kietumu. Vandenyje net 7 kartus daugiau už leidžiamą koncentraciją (0,2 mg/l) yra geležies (1,39 mg/l). Apie netoliese esančius dirbamus žemės ūkio laukus ir kitą ūkinę veiklą byloja ir padidėjusi, siekianti 18,78 mg/l, nitratų koncentracija.

Tai kalcio, magnio hidrokarbonatinis, sulfatinis vanduo, jo cheminė sudėtis gali būti išreikšta Kurlovo formule:

Nustatomo komponento pavadinimas	mg/l	Nustatyta vertė	
		mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	399		
Sausoji liekana 180 °C	280		
Bendrasis kietumas		5,16	
Karbonatinis kietumas		3,91	
Nekarbonatinis kietumas		1,25	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	14,43	0,41	7,96
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	25,38	0,53	10,29
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	238,44	3,91	75,92
Nitritai, NO ₂ ⁻	< 0,02	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	18,78	0,30	5,83
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	6,58	0,28	5,10
Kalis, K ⁺	1,70	0,05	0,91
Kalcis, Ca ²⁺	77,55	3,87	70,49
Magnis, Mg ²⁺	15,69	1,29	23,50
Amoniakas, NH ₄ ⁺	< 0,03	0,00	0,00
Kitos analitės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,10		
Permanganato skaičius, mg O/l	4,56		
Bendroji geležis, mg/l	1,39		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	448		

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

„Ir kas gi toks buvo tas Uliokas? Kodėl taip vadinama ši raguva? To dziedo pavardė buvo Sadauskas, kol jį praminė Ulioku – nu mėgo pauliot, prastas buvo gaspadorius, uliokas. Tokia trumpa Ulioko pravardės istorija. Nemuno raguvos pavadinimo poringė“. (Iš H. Gudavičius. Rudenį atsirandančios legendos).